

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Annvæ Litteræ Provinciæ Rhenanæ Societatis Iesv Anni M.DC.VIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70405)

ANNVÆ LITTERÆ
 PROVINCIÆ RHENANÆ
 SOCIETATIS IESV ANNI
 M.DC.VIII.

Prouincia Rhēnana censuit hoc anno, si tirones sexaginta quatuor numerentur, personas quadringentas, nonaginta quinque, distributas per Collegia quatuordecim, vnam Probationis Domum, & quatuor Residentias: in his Sacerdotes, quorum tres nondum ad vota admissi, centum nonaginta sex, non Sacerdotes, qui studiis destinati, centum viginti septem, è quibus nouitij quadraginta quatuor; reliqui centum vndecim, rei familiaris administri, in quorum numero probationem nondum expleuerunt septendecim: mortui sex: admissi triginta duo.

Coloniæ Vbiorum degunt triginta quatuor: Sacerdotes octodecim: Magistri litterarum Humaniorum quatuor: studiosi Philosophiæ tres: Coadiutores nouem. Bonnæ tres, Sacerdotes duo, Coadiutor vnus. Treuiris viginti octo: Sacerdotes quindecim: Magistri quatuor: Coadiutores nouem. In Domo Probationis octoginta: Sacerdotes veterani quatuor: Coadiutores vndecim: reliqui tirones. Moguntia sexaginta quinque: Sacerdotes viginti octo: studiosi Theologiae triginta, è quibus octo Sacerdotes: Magistri quinque: Coadiutores decem. Herbipoli quinquaginta & vnus: Sacerdotes septendecim: Magistri quinque: Philo-

sophiæ studiosi viginti: Coadiutores nouem. Spiræ viginti & vnus: Sacerdotes duodecim: Magistri tres: Coadiutores quinque. His accedunt tredecim Sacerdotes, qui tertium probationis annum agunt. Fuldæ viginti septem: Sacerdotes duodecim: Magistri quatuor: Coadiutores octo: supra hos, qui ad docendum hic instituti, eorum numerus aliquando ad quatuordecim excurrit, plurimum intra senarium stetit. Heiligenstadii octodecim: Sacerdotes nouem: Magistri quatuor: Coadiutores quinque. Erfurti quatuor: Sacerdotes tres: Coadiutor vnus. Molsheimii triginta sex: Cōfluentiæ viginti: Sacerdotes septem: Magistri sex: Coadiutores septem. Padibornæ octodecim: Sacerdotes octo: Magistri quinque: Coadiutores sex. Monasterii viginti duo: Sacerdotes duodecim: Magistri tres: Coadiutores septem. Hildesij sedecim: Sacerdotes sex: Magistri quinque: Coadiutores quinque. Embricæ viginti: Sacerdotes nouem: Magistri quinque: Coadiutores sex. Aquisgrani duodecim: Sacerdotes quatuor: Magistri quinque: Coadiutores tres. Hagenoæ septem: Sacerdotes tres: Magistri duo: Coadiutores duo. Altenæ quatuor: Sacerdotes tres: Coadiutor vnus.

COLLEGIVM COLONI-
ense:

DVo Sacerdotes etiamnum cum morbis pertinacibus luctantur: cæterorum valetudo tolerandis laboribus par fuit. Ecclesiæ Catholicæ abiuratâ perfidiâ restituti sunt quinquaginta

ta sex, quos inter nobilis à puero in hæresi nutritus, magnum etiam ad aliorum conuersionem momentum habiturus speratur: alterius verò reditus miraculo propior fuit. Mercator erat Religionis iam decennium desertor, negotiorum causa vnâ cum vxore in Batauiam hæciter habebat, cum fœminam grauis morbus detinet, qui tamen vtrique coniugum salutis fuit: illa enim desperata valetudine, cum animæ per Sacramenta consulit, subito, & supra omnem spem, integram etiam sanitatem corporis recuperauit, quo Dei beneficio motus maritus, malè relictam fidem & Sacramenta postliminio lætus repetiuit. Consilia profugiendi ab Ecclesia multis erepta; quidam in aula Comitis hæretici impiorum hominum conatibus spectrorumque multitudine & diritate exagitatus, non modo in fide nutabat, verum etiam afflictis corporis viribus ad insaniam propè, desperationemque redigebatur; tot dæmonis, hominumque machinationes consilio nostri Sacerdotis vsu sacri Agni, & lustralis aquæ, & maximè frequentatione mysteriorum discussit, tranquillitatem, constantiam, vires recepit. Duorum orphanorum certamen in doctrina sacra vniuersum Senatuum mouit: commendati erant ab adulto fratre, cuius in potestate erant, ludimagistro Caluiniano, iusso, vt eos à Iesuitarum catechismo procul haberet; illi elusâ custodiâ ad discendam salutarem doctrinam, & quotidianam cû magistro luctam acrius insurgunt. Conuiuio agnatorum adhibiti, & iussi ad mensam recitare, quas didicissent preces, Cruce frontes muniunt, & reliquis orationibus Salutationem Angelicam adiungunt;

gunt; irrisu, minis, promissis, contumeliis nequicquam tentati, à magistro, quòd Catechismo eos non arcuisset increpito, abducuntur, & cognatis feruidioribus Calvinismi Zelotis corrumpendi traduntur: miseri dum vndique auxilia conquirunt, nec satis expediunt, amicorum potètia, & iure tutelæ oppressi, rem ad magistratum deferendam cēsent; itaque alter Consuli rem cum multis lacrymis explicat, consilium, opemque contra vim fraternam implorat: re in concilio deliberata, frater hæreticus reddita administratæ rei ratione, tutela abire cogitur, cui duo spectanda fide & pietate senatores substituti, & educationem puerorum, & patrimonium curant. Celebriores laudem habuit Adolescentis philosophi disputatio, is non modò pietatem, sed Zelum etiam hæreticos impugnandi in nostris Scholis hauserat: vocatus à parente in patriam, vt nuptiis cognati interesset, super mensa Prædicantem de erroribus quas concioni insperferat, admonuit; orta disceptatione, conuersis in duellum omnium conuiuorum animis, noster fiducia veri, ille ira, pudore, mero promptus, magnis clamoribus rem gerunt, donec, & ratione destitutus Prædicans ad Scripturam prouocat; nec abnuit in illa controuersia Iudicem Adolescens, rei forum secutus, allato in conuiuium grandi & peruetusto codice bibliorum, hominem conuicit, & planè elinguem reddidit, frementibus doctoribus iuris, aliisque honoratis, qui præsentibus aderant: at sex tubicines, qui more gentis mensæ astabant hactenus spectatores, iniulsi victori epinicion cecinere; actum cum parente, vt filium traderet doctoribus mitioribus

ribus imbuendum (ita enim loquebantur) sed A-
 dolescens ad nos Coloniam, deinde Treuiros ad ti-
 rocinium profectus, laqueos eorum foeliciter eua-
 fit. Tribus Sodalitatibus adiuncta est quarta trium
 Regum. Ipso Epiphaniæ festo prima è ciuibus, aliis-
 que studia litterarum non tractantibus, congrega-
 tio habita; ea nunc, 140. capita numerat: tres, qui
 huic primi nomina dederunt, in Societatem rece-
 pti sunt, cum aliis quinque artium liberalium Ma-
 gistris. Tres institutæ missiones, quarum prima Ar-
 weilerana præter vsitata Societatis exercitia effe-
 ctum est, vt constituto in facellani operam certo
 stipendio, explicatio Catechismi sit perpetua: al-
 tera Nouesiana ita paulatim ciues informantur, vt
 Colonienfium pietatem æmulentur: nam per Ad-
 uentum & Quadragesimam plures mille quingen-
 tis Christi Corpus sumpferunt. Tertia primùm hoc
 anno cœpta est Kempenensis; est Kempena oppi-
 dum Rhenum Mosamque inter medio ferè spatio,
 centum quinquaginta villis cinctum, quib⁹ sacro-
 rum vsus in vrbis Parochia cum ciuibus est com-
 munis; magna nunc vastitas vicinitate Belgarum,
 Sacramentorum confefsionis, Eucharistiæ, extre-
 mæ vnctionis rarus vsus, cum negligentia curio-
 num, tum hæreseon inualescentium multitudine
 & peruicacia; magno labore actum, vt ager tot an-
 nos incultus bonam sementem reciperet, nec fru-
 stra, magnus ad conciones & Catechismos concur-
 sus, noxij libri eliminati, nè alii similes inferrentur
 edicto cautum, Scholæ hæreticorum principis iussu
 clausæ, Catechismus perpetuus institutus, certis
 reditibus in donariola & Catechistam decretis: ri-
 tu Ca-

tu Catholicō communicarunt in Paschate 3400. in Pentecoste 400. altaribus viginti redditus suus nitor, Sodalitas B. Virginis instituta; hæc populi alacritas plurimum Sereniss. Coadiutorem recreauit, qui cum primis procerum eò aduenit, & miratus est populi ad concionatorem audiendum concurrentis multitudinem, quæ tanta fuit, vt templo capacissimo magnam partem excludi fuerit necesse. Mos fuit veterum Germanorum, ad vrbium suarum portas septem di mensis per certa interualla spatiis Cruces ita collocare, vt septima, eaq; à mœnibus remotissima, educto ex aggesta terra monticulo, vndique conspicua imponatur, adiecto ferè templo, aut sacello, collem hunc Caluariæ locum nominant, frequentes huc supplicatum eunt, maximè Quadragesimæ diebus, cum Christi dolores, & Crucem meditantur; fuerant hæc apud Kempenenses, sed primùm per socordiã neglecta, deindè euersæ Cruces, & omnis penè sanctorum monumentorum per Calvinistas memoria abolita, nosster verò exoratis operis ad gratuitum laborem, & collata materia liberalitate piorum, omnia restaurauit, supplicationes ducetorum, trecentorum, quadringentorum capitum deduxit, post Pascha supra mille adfuere, inter quos Magistratus ipse & Clerus; Sanniones duo Calviniani, qui recens conuersos conuiciis exagitabant, tota Prouincia exacti. Vir consularis, & potens, cum omnia pro Catholico simulans clam Calvinistas foueret, aliò profectus seditionis agitandæ causa, post biduum mortuus reuectus est, multo enim furore & baccho ebrium, nè cuncta euertaret, Deus repentina morte oppref.

oppressit. Albertus Bauariæ princeps, cum Fratrem Ferdinandum nuper inuiferet, egregii in nos animi indicium dedit, post inspectas enim amplissimæ urbis reliquias, cum paucis procerum in nostro triclinio humanissimè pransus est.

COLLEGIVM TREVI-
rense.

DVos auti maturos & cœlo dignos in vitam beatiorem præmisimus, P. Paulum Leuslerum, Coadiutorem spiritalem, & Collegii Rectorem, vixit annos quinquaginta sex, in Societate triginta sex, quos plerosque aut in Collegiis, aut domibus conuictorum regendis posuit. Fuerunt in eo virtutes eximiæ, & virtutum comes auctoritas, prudens simplicitas, & candor, gubernatio suavis & foelix, exemplo magis, quam verbo promouens, orationis, & silentii indefessum studium, laborum tolerantia supra ætatem & vires; ad laboriosam concionem, quam in summa æde statam habebat, sæpè eodem die alteram, tertiamque adiciebat, cæteris diebus eandem operam monasteriis & parochijs impendebat, ab omnibus expectitus, quòd eius conciones ardere dicerent; à suggesto sudore adhuc diffluens ad confessiones audiendas se recipiebat, a quo labore, nè triennali quidè morbo retrahi potuit, quo verò fructu, vel hinc coniectura capi potest, quòd in vno parthenone triginta virgines, in alio omnes, scilicet quadraginta, ab eius disciplina profectæ magna laude degant; ita certantem athletam suum difficili morbo ad exemplum

xemplum

exemplum raræ patientiæ diù exercitum, cœlestis
 agonotheses è stadio ad coronam euocauit. P. Re-
 ctorem præcesserat P. Ioannes Soerius, & is Coad-
 iutor Spiritalis, nat^o annos sexaginta quatuor, quo-
 rum egit in Societate quadraginta duos, vir magnæ
 sanctitatis, sed in quo nihil fuit admirabilius perfe-
 cta demissione animi, qua tota Prouincia & notus
 & charus fuit. Rhetoricis studiis modicè imbutus
 ad Societatem venit; partes Marthæ elegit, & na-
 uiter administravit, donec nihil tale suspicantem
 admodum R. P. Mercurianus eum ad Scholasticos
 transtulit, quam status sui mutationem ad cumu-
 lum laborum, & meritorum vir obedientissimus
 accepit; annos enim quatuordecim in Schola infi-
 ma pueros ita instituit, deinde in proximorum spi-
 ritalem curam incubuit, vt ab officiis, & admini-
 stratione rei familiaris nunquam cessarit, imò sem-
 per studiorum, & rerum spiritualium tractationi, v-
 nius aut duorum Coadiutorum labores, quasi au-
 ctarium adiunxerit, vt verè superior aliquandò di-
 xerit, vnicum illum esse instar plurium Coadiuto-
 rum: ordinarium illi erat ambulacra domus bis
 quothebdomadis verrere, hortum colere, muse-
 um commune curare, obseruare si quid officii do-
 mestici vacaret, vt laborem præriperet; pauperi-
 bus, vel in Nosocomio decumbentibus, vel per vi-
 cos sparsis, spiritali & corporali eleemosyna subue-
 nire, elephantiacis imprimis, quos dominos suos
 vocare solitus erat. In confessionibus audiendis i-
 ta erat impiger, vt morbo attentus, circa festa cele-
 briora vigore spiritus corpus erigeret, atque ad tri-
 bunal suum adreperet: si quando urbem, vel Colle-
 gium

legium pestilentia inuaderet, se maximè eius prodebat charitas, summos, infimos adibat, curabat, assistebat, nostros infectos in suburbano plus quam paterna cura prosequabatur, defunctis omne funebre officium exhibebat, corpora sepulchro suis ipse humeris inferebat, & cum ipse quoq; lue corripereetur, præter vnum chirurgum, & Sacerdotem, tantisper dum sacro viatico reficeretur, & oleo ungeretur, admisit neminem, quo celeriter ipso urgente perfecto, probè (ait Sacerdoti) munere tuo functus es, gratias tibi & superiori referat De^o, nunc porrò faceffe hinc, nè des locum contagio, atque ita Collegio sis nouo dolori & oñeri, Patribus & Fratibus supremum dic vale, veniamque offensarum, & preces impetra: ita quidem ille in vitam beatam anhelans, aliter Deo visum, à quo redita sanitate in alios, atque alios labores, quos in multos deindè annos produxit, vocabatur. Hoc demum anno grauis morbus, & contra remedia contumax, eum abstulit insigni tolerantia, & fortitudinis documento, nunquam enim in summis plurium, & acutorum morborum in vnum confluentium acerbitatibus hilaritundinem vultus, aut sermonis iucunditatem mutauit: inter sancta verò de cœlesti gaudio colloquia magna consolatione animam Deo Creatori reddidit. Adiungere his est visum mortem præcipui post Fundatorem nostrum benefactoris D. Bartholomæi Bodegemij, qui Archiepiscopali curiæ triginta annos magna integritatis & æquitatis laude Iudex præfedit, vir multarum linguarum, & scientiarum peritus, sobrietatis & castitatis cultor eximius, iustitiæ tenax, nostram

inopiam sæpè viuens subleuauit, & moriens ex al-
se fecit hæredes: itaque insignis supellex, bibliotheca
calocuples, annui redditus mediocres, pecorum &
vini magnum auctarium Collegio accessit; tumu-
latus est in templo nostro funere honorifico; ex-
tremo eloquio cavit, quod alius eius collega iam
antè fecerat, nè sibi funerale conuiuium exhibere-
tur, vt magnoperè sperandum sit abusum illum
sublatum iri, quo nullo defunctorum solatio, ma-
gno propinquorum malo, luctus exequiarum in
comestationes vertitur. Ab hæresi quinque, à tur-
pi quæstu sex se ad meliorem vitam transfulerunt.

DOMVS PROBATIO-
tionis Treui-
rensis.

Hinc ad varia Collegia dimissi viginti quin-
que; admissi triginta tres. Vni⁹ vocatio me-
morabilis fuit, & diuinæ bonitatis efficaci-
ter suos ad salutem promouentis insigne docu-
mentum. Filium pater religioni destinarat, & ma-
ter verita eum auertere, studiis nauare operam si-
nit; verum auus iam primæ Philosophiæ laureæ vi-
cinum à litteris abstractum mercaturam facere co-
git; Adolescens tamen monitis amicis discessum
parat, & per aduersam portam, qua minimè obser-
uabatur, euasit in oppidum suburbanum Brulam,
interim tota vrbe quæritur, monentur portarum
custodes venientem exciperent; mater postera die
hora quarta matutina fores Collegij pulsat, & au-
dito filium abesse animo linquitur, Brulam ipsa
præ-

præmissis famulis & equo contendit, omnia blanditijs, fœmineo eiulatu tentat, sed irrito conatu; itaque dimissum viatico, & cæteris itineri opportunis donat, non tamen hîc quieuit malè consultus aut siue amor, siue temeritas, equites enim, qui eum ex itinere retraherent misit, sed ille euitatis insidijs Christo duce Treuiros appulit, & speramus tam bonis initijs parem fore constantiam. Contra quã factum hisce diebus in eo, qui infœlicem mortem obiit Coloniae, hic admissus ad tirocinium, quod perpetuam sui vincendi consuetudinem ferre non posse se diceret, discessit, & ad intermissa iurisprudentiæ studia se retulit, stimulos tamen conscientiae nec cælare, nec suppressere vnquam potuit; nec verò sanare etiam sæpè à Sodalibus monitus studuerit, longioris vitæ securus, salutaribus consilijs aliud tempus destinabat. Tandem pransus vegetus, nec quicquam incommodi suspicatus, tantam vim sanguinis euomit, vt nulla medicorum arte sisti poterit, sed tùm quoque exhaustis cum sanguine viribus, fiducia nimius, confessionem in alteram diem differendam respondit; nocte demùm per dolores exacta aliarum rerum sollicitus, omnium Sacramentorum præsidio destitutus, viuendi finem fecit. Commentationibus B.P.N. tùm religiosi, tùm sæculares exculi, qui etiam insigni elemosyna grati animi significationem dedertunt. Principis in nos beneuolentia, tùm inuisendo nos declarata: tùm empta domo benè magna & commoda, quam i-
deò, quòd horto nostro incumbens religiosæ
libertati officere videret, nobis do-
nauit.

PROVINCIA
COLLEGIVM MOGVN-
tinum.

VIxit Matthias Gilthea; annorum erat septuaginta, quorum quadraginta quinque in Societate egerat, doctrina mediocri, magna prudentia, & rebus magnis idoneus, sed esse maluit Coadiutor, sermonis comitate, & animi submissiōne domesticis iuxta, & externis gratissimus, charitate indefessa, dies festos audiendo sacra, iterando rosaria, aliasque preces terebat; alijs temporibus senile corpus labore colendæ vineæ suburbanæ otij osoracerrimus, atterebat. Grauem multorum annorum calculi cruciatum patientissimè tolerauit, quo ingrauescente post multas in dolore vigilatas noctes, post omnia remedia, post etiam ferro tentata, extinctus est egregio animi præsentis, & solidæ virtutis exemplo, cum sæuiente carnificina morbi, & remediorum, dulcissimè in Christo crucifixo conquiesceret, nec quicquam, nisi quod de pectore domini haustum videretur, ore promeret; eius locum quatuor in Societatem recepti repleuerunt. Sacris meditationibus complures instructi, nobiles, Canonici, Parochi, Religiosi, singulari sua & aliorum vtilitate; nam monasterij præfect^o cum ad suos rediisset, suam ignorantiam, & duritiem vltro flexis genibus accusauit, & fore, vt alio inter eos modo viueret in posterum pollicitus est: eum imitati cæteri, & apud nos exerciti sunt, & dimissis veteribus offensis, arctiore charitate coaluere, oratoria sibi singuli construxerunt, & communi cōsensu, quod ante horruerant, nostros Patres confes-

fessarios elegerunt. Ab hæresi plus centum conuer-
si: sexagenarius & circumforaneus mox vt pœni-
tentiâ expiatus, Sacramento Eucharistiæ ritu Ca-
tholico refectus est, spe bona plenus, placidissimè in
Domino obdormiuit, æternæ prædestinationis nō
leue documentum: alter è ditione Treuirensi Pa-
roch^o cum muliercula in aduersæ fidei terras pro-
fugus, octo annos perfidiam simulauerat, & pseu-
doeuangelij præconem egerat: is hoc anno deplo-
rans suam inconstantiam ad Ecclesiæ Matris gre-
mium reuersus est. Reuerendissimus Elector libel-
los à Patribus sibi dicatos esse gratissimos prolixè
testatus est. Catholicæ fidei existimationem ma-
gnoperè auxit apud aduersarios disputatio inter
nostrum Professore, & Pareum, Calvinistarum
his oris antesignanum habita, libellis editis de re-
bus controuersis inter se disceptarant; cum verò v-
terque valetudinis causa ad acidulas Schwalbacen-
ses profecti, in colloquium incidissent, aduersarium
noster amicè ad conferendum coram de rebus,
quibus antè egissent, inuitat, renuit certamen ho-
mo callidus, quòd nostrum paratum ad certamen
venire diceret, quodque res essent Scholasticæ, lo-
co, & tempori alienæ; cum elici ad mutuam collo-
cutionem non posse videret noster, permisit, vt
quidlibet proponeret, se responsurum professus,
fecit id Pareus aded vanè & imperitè, vt toti co-
ronæ risum moueret, suis pudorem incuteret, ro-
gauit tùm Patrem coram, & postea per litteras cum
aliis Patribus egit, nè Calvinistarum Deum diabo-
lum dicamus, sed Deum Caluini, id enim ratio-
ne abundè demonstratum à Catholicis concedūt,

Deum sui hæresiarchæ esse dæmonem malum, occulta vñ homines ad flagitia impellentem. Plus negotii in pago Calvinianis situ, & politica gubernandi ratione affini fuit, nostros à Magistratu euocatos primùm horrere, longeque confessionem refugere, condoces facti tandem, & pueri ad ultique pariter ad Sacramenta rectè obeunda instituti; summam illis admirationem attulit, quod aurum nobis publica auctoritate decretum reiici viderent, quod adeo magnum visum est nostrarum rerum ignaris, vt hoc vnico facto omnia in se collata beneficia minora ducerent. Dominia quædam hæc Diœcesis cum vicino principe habet communia, quæ res bono subditorum spiritali multum obstat, impedito per alterum Dominum officio Episcopi, ineunda erat ratio, vt sua cuique iura imperturbata constarent: itaque Sacerdos noster cum nobili satrapa ad terræ litigiosæ magnitudinem, situm, opes, publicos, priuatosque proventus exploranda missus, ita ab incolis acceptus, quasi religionis tuendæ causa adueniret, qui per Deum supremum Iudicem obtestabantur, causam suam apud Principem ageret, nè pateretur ditionem illam ad hæreticos deuolui. Reuerendissimi Principis in nos beneuolentia multis claruit, maximè cum adulto vere pridie Ascensionis è nostra domo in publicam processione prodit, postera pontificali ornatu, liturgia in templo nostro peracta, multis Eucharistiam hætenus nunquam viso exemplo distribuit. Collegio ducentos florenos donauit, sex millia in ædificium nouum promisit: obuenit hoc anno primum in hac vrbe testamentum quingentis florenis æstimatum, præter vi-

ter vineam; trecenti floreni ex aliis duobus testamentis. Bibliotheca nouis conciliorum tomis, aliisque insignibus libris liberalitate piorum ornata est: templi turris ducentis florenis renouata, pauimentum quadro lapide magnam partem restitutum, sedilia sumptuosè, & pulchrè elaborata, aurea, & byssina vestis Deiparæ data, albæ aliquot nitidæ & elegantes oblatæ, itemque mappæ altarium, & peripetasmata holoserica artificioso opere visenda.

COLLEGIVM HERBIPOLENSE.

F Vit è Sodalibus, qui D. Columbini exemplo è medio platea pauperem in hospitium deportauit, & larga eleemosyna eius indigentiam adiuuit. Ad nostram Societatem quatuor; ad alios ordines duodecim se contulerunt: inchoata hoc anno Sodalitas ciuium, & numero & pietate egregiè crescit.

Quinquaginta & vnus hæresin eiurarunt; inter eos medicinæ Doctor prauis opinionibus à puero imbutus, extremo iam spiritu eò adductus est, vt Catholicè moreretur: alii viginti annis iam patriam deserunt, nè religionem mutare cogantur; nec defuère, qui contumelias perpeti, qui migrare aliò, quàm contra Ecclesiæ legem carne vesci, maluerunt. Catechismus vrbanus magno augmento in summam ædem translatus, exercitiis spiritualib⁹ multi instructi, tectum iam templo impositum est, in illud eleemosynæ 2868. florenorum collata: subuenit & Illustrissimus Princeps carne, lignis, pecunia,

inuisit Collegium aliquoties, & ipsa die, qua studia renouata sunt, improuisus hospes aduenit, prandium nobiscum sumpsit, & actionem de Iustino Adolescente & Martyre lubens spectauit.

COLLEGIVM SPI-
rense.

EMigravit ex hac vita, yt speramus, in feeliciorum M. Adamus Schubhardt, mediae Grammaticae Professor, qui post quadriennium in Societate exactum praeclearo patientiae & charitatis maximè erga pauperes, quos ad Collegii portam Catechesi imbuebat, dato specimine, lenta tabe consumptus est. Sacris B. P. N. meditationibus exerciti viginti septem, ex variarum haeresion colluue educti centum, & septem, praeter eos, de quibus postea in missione agendum est: inter hos Adolescentis virtus, & rara animi magnitudo merito commendanda est, cum enim religionis causa exul summa inopia premeretur, parentemque opulentum de sumptibus subministrandis frequenter interpellaret, nec aliud responsi acciperet, quam diuitem sibi sponsam, cum officio publico paratam, reuerteretur in patriam, iisque frueretur, constanter renuit, & maluit abiectus, & omnium egenus inter Catholicos viuere, quam religione prodita omnibus rebus inter suos affluere. Nec minor laus in dispari sexu; virgo reluctantibus parentibus veram fidem complexa erat, eadem forti & sancta importunitate, vt perpetuam virginitatem Deo in casti sacrarum virginum vouere sineretur, à parentibus
non Ca-

non Catholicis extorsit. Nobilis fuit hic annus excursionibus, quòd & Iubilei Pontificij indulgentia externos traheret, & nos opportuna Patrum retium probationis annum agentium subsidia haberemus, qui omnes ita suo munere functi sunt, ut omnes ubique vel maiorem partem tanti thesauri se participes fecerint, adeò, ut cum cuiusdam vici incolæ nonaginta tantùm Sacramenta obiissent, idque illis pro concione Sacerdos noster obiecisset, effecta sit magna animorum commotio, nam trecenti quinquaginta, euoluto iam indulgentiarum consequendarum tempore, Synaxim sumpserunt. VVila, oppidum est imperiale in ducatu VVirtenbergensi, hæresi quidem arctissimè obfessum circumquaque, sed in auitæ religionis defendenda possessione constantiæ singularis; eò profectus noster Sacerdos magnum attulit ad pietatem incrementum. Oratio quadraginta horarum, & supplicatio solemnitas instituta, in quo maximè Sodalitatis B. Virginis pietas illuxit; pagorum etiam adiacentium religionem excitauit vrbis cognita ad sancta exercitia alacritas: itaque ab illis vocatus noster, indictæ à laboribus feriæ, templa adita, exhortationes habitæ, discordiæ sedatæ. Ortum in quodam pago incendium, quod binas ædes, horrea quatuor absumpserat, cum vndique frustra auxilio venirent, nec vis vlla satis flammæ resisteret, Sacerdos noster à sacris remedium petendum ratus, Christi Corpus deportans circuit, psalmos, litaniasque dixit, effigiem ceream Agni in flammam iniecit, atque ita ardorem restinxit. Duo carcere detinebantur, hic patrem, ille matrè occiderat, prior magno dolore sce-

1° detestatus suppliciū lubens subiit, alter actus fu-
 rijs gladium vltorem in se verterat, sed osse pectoris
 retusus ictus, & vulnus citra mortem fuit, tandem
 octodecim dierum labore ingenti, gratia Dei adiu-
 uante, per sanatus est, & mortem lubens obiit, mu-
 tata in pœnitentiam peruicacia. Non minorem ex-
 hibuit molestiam Iudæus, ad quem expugnandum
 in varijs carceribus machinas adhibuere prædican-
 tes, tandem cum ob repetita facinora à Magistratu
 Catholico in vincula coniectus esset, ad fidem e-
 mollitus est precibus fidelium; cū enim omnia in
 irritum cadere cerneret Pater, ab Ecclesiasticis sa-
 crificia, ab alijs preces, alimenta que in miseri sola-
 tium emendicauit, pueros, puellasque, agmen ad
 exorandum efficax, ad templum deduxit, quæ om-
 nia, vt sensit Iudæus pro salute sua fieri. Christianam
 charitatem admiratus, salutaribus se vndis expiari
 cum lacrymis rogauit; quin amplexibus, pedumq;
 exosulationibus testatus est magnū erga salutis sue
 auctorem affectum; Christianis ergo sacris initiatus
 caput gladio viriliter subiecit. Superest ad pagos se-
 ptem facta excursio, qui mortuo hæretico Domino
 in ius nostri Principis venerunt : in primo eorum
 cū templum cathedramq; iure patrio obtineret
 hæreticus, sacellum in villa extruendum fuit in do-
 mo bubulci, medio pariete cubiculum inter & hy-
 pocæustum, sublato, vbi ad confluentem multitu-
 dinem habita concio, & Sacramenta administrata:
 si ad alios pagos proficiscendum, quod eorum Ec-
 clesiæ essent expilata, omne sacrum instrumentum
 per montes & saxa transferendum fuit: in cæteris
 duobus, quod animarum prædones dominaren-
 tur,

tur, restaurata sunt pagis vicina sacella, in ijsq; per-
 actum sacrificium: in alio sacellum S. Annæ annu-
 entibus etiam fidei hostibus, apertum est, & nobis
 traditum; sed & vbi templum dirutum fuerat, ma-
 gno sumptu reparauimus, & importunus præco-
 motus est loco, vero pastore subrogato. Cruces
 quinæ ingentes pro veteribus collapsis nouæ in vijs
 publicis erectæ, instrumentū sacrū, altaria, statua, vel
 corrosa vermibus, vel situ & carie confecta, vbi-
 que fieri potuit, instaurata, & ornata, Cerimonie
 reductæ, fons baptismi consecratus, processiones,
 & orationes p̄ defunctis institutæ, ad veterē religio-
 nem rediēre trecenti quinquaginta, è quibus vnus
 grauib^o cōtumelijs affect^o, & religionis causa exul,
 constantiam nihilominus tenuit; & neophytos hos
 magna sæpè beneficentia Deus præuenit, & con-
 firmat; aquæ benedictæ asperione febres alijque
 morbi pulsi, mulier difficultate partus in extremū
 periculum ipsa, & proles deducta vsu sacrarum re-
 rum, & Catholicorum precibus ad hoc institutis,
 facillimè enixa est. Prætor in Dan omnibus Sacra-
 mentis iam ad exitum vitæ præparatus, nostro hor-
 tatu peregrinationem in montē B. Virgini sacrum,
 Schakberg dictum, vouit, & breui sanus votum
 persoluit. Ad eundem montem duæ supplicatio-
 nes deductæ, Deo Opt. Max. pro reduce vetere re-
 ligione gratias acturæ, eo comitantium numero,
 ordine, pietate, vt vicini pagi incolæ longa ipsi pro-
 cessione, nostram exceperint, rogarintque vt in a-
 gros suos diuerterent, sperare enim se ex eo vberio-
 rem frugum prouentum, multis & Catholicis, &
 hæreticis lacrymas excusserit; dolebant hi se iniquo
 impe-

imperio teneri, nè tales effēt, quales ante fuissent, illi gaudio efferebantur tanto cum honore sinceritatem fidei restitui, quam ante annos viginti contumelio ē viderāt exterminari. Sacra supellex byssina casula; res familiaris sexcentis florenis accreuit.

RESIDENTIA VVORMA-
tensis.

WOrmatix variè nos diuina bonitas, prospera pariter & aduersa miscendo, exercuit. Postridie Pentecostes aulam Principis, quæ est intra mœnia Magistratus hæreticus obsedit, in speciem iuris aliquid ciuici prætendebatur, reuera nos exturbare, aut occidere animus erat; prudentia tamen consiliariorum periculum discussum, vt que primus furor exsatiuit, infecta re in sua quisque discessere: altera nocte, seu casu, seu de industria excitatum est incendium è regione aulæ, concurritur non tam restinguendi incendij causa, quàm nostri oppugnandi, securibus, malleis perfringere portas conati, sed reiecti sunt, ac tùm etiam minitabundi dilapsi, nec hic quieuit furor, sparsa per hæreticos fama aulam noctu inuadendam, in periculo esse clerum vniuersum, Iesuitas è latebris extrahendos, conueniunt parati ad facinus, quod nemo iusserat, sed solus rumor vulgauerat, sed neque tùm tam accenso furore diuina clementia noceri nobis passa est; interim vtendum rati occasione Prædicantes, publicè & pruatim animos commotos in nos accendere summa vi nituntur, leniora ergò consilia
post-

postquam violenta in irritum cecidere, captant, cō-
sulem cum scriba Senatus ad Reuerendum & No-
bilem Decanum summæ ædis, Theodorum V Vil-
helmum à Daun, ablegant postulatam, vt Iesuitæ
dimittantur, orator vix pronunciato Iesuitarum
nomine, obstupefactus conticuit, nec sæpè monit^o
mandata sui Magistratus proferre potuit, virgente
tùm Decano è scripto legit, non tamen quicquam
in causa tam iniqua obtinuit. Toto anno habita
concio (quæ nunc Societati à Reuerendo Capitulo
est commissa) Auditores numeravit non Catholi-
cos modò, sed hæreticos etiam modestos, & benè
multos, ex his viginti duo perfidiam abiecere, cæ-
teros plurimos non tam veri ignoratio, quàm hu-
manæ ignominiaæ metus detinet, speramus futu-
rum, vt hinc vinculis ruptis in libertatem filiorum
Dei aliquandò aspirent. Pecunia, & supellex in v-
sum futurae familiae ab amicis liberaliter collata est:
vrceoli argentei quatuor, palla altarium pretiosa,
aliaque in vsum sacrorum data.

COLLEGIVM FVL-
dense.

Naturæ debitum exsoluit P. Valentinus For-
sterus Spiritualis Coadiutor; obiit quinqu-
genario maior; viginti septem circiter an-
nos vixit in Societate modestia singulari, raraque
in superiores obseruantia, pacis & concordiaæ, fra-
ternaque charitatis amantiſsimus; in erudienda &
moderanda iuuentute, concionibus, & pœniten-
tium animis tractandis, impigro fuit studio: Heili-
gen-

genstadio huc in natale solum valetudinis causa missus, à decima sexta Iulii anni millesimi sexcentissimi quinti, vsque ad sextum Martii praesentis anni, vario morborum genere conflictatus est; sed patientia, & religiosae vitae exemplis cumulata in se sociorum officia abundè compensauit. Mortis & extremae horae tam certus, vt quando inungendum, quando cereus porrigendus, quando recitanda commendatio, ipse praesens vsque sibi quasi signo dato praescriberet, & praefiniret omnia: eius stationem Adolescens tenuit ex rhetorum disciplina hinc in familiam neophytorum transcriptus. Reliqui sociorum quodcunque vel officii, vel laboris in salutem, & rem proximi potuit, impensè praestiterunt. Sacramenta sponte sua complures obire: in confessionibus de vniuersa vita spectate, quae à pudore in liberam accusationem, quaeque ex locis & oppidis haeresi contaminatis in hoc forum protractae, ad fidem sanam rediere amplius triginta, quorum aliqui propria inductione animi, alii congressibus & alloquiis ad rectè sentiendum permoti. Ad opera consueta misericordiae, pietatis, catecheseon crebris obita locis, ad pauperum, elephantiacorum, & carcerum frequentes inspectiones accessere reorum auxilia, qui vt aliquoti hic capite luèrunt, ita non infrequens, vel exiguum nostris ab iis fuit negotium. Celebris in his Islebius ciuis, Lutheri patriam ipsa erroris pertinacia referens: vir is aetate deuexa, & Magistratibus apud suos perfunctus, verùm ob egestatem factus abigeus hic carcerem, & poenam frequentati olim criminis inuenit: Sacerdotis nostri hortatu suasuque multiplici

triplici tandem errorem posuit, eamque pietatem publicè testatus est, vt deprecando Christum, ac Deiparam matrem appellando, pœnitendò, piè circumfusam coronâ affando, magnos in populo motus conciuerit; & æquo animo gulam laqueo tradiderit. Nec reis tantùm hæc iterata charitatis officia impensâ, sed agris tota ciuitate passim ac moribundis, ad quos & crebrò, & soli ferè nostri accersuntur, promptè socii iere opitulatum, quibus etiam monitis, precibus, diuinisque aliis, ac humanis præfidiis fuere solatio. Pauperum habita ratio singularis, ad quos vt esset facilior aditus, viginti florenorum eleemosyna à Reuerendissimo Abbate Sacerdoti nostro comparata. In huius anni Iubileo cùm Reuerendissimus Antistes Venerabile Sacramentum ex parochia in ædem primariam efferret, voluit ad cumulandum Iubilei fructum Sacerdotem de nostris extra ordinem pro concione de illo argumento differere. Frequentes fuere, qui sacris ceris vsi in morbis & maleficiis præsentè earum virtutem experti sunt: sed aquæ lustralis benigna vis haud paucis documentis approbata. Collegii chirurgus idem assecla parthenii cœtus asseuerare non dubitat, plurimos se fonticos, & ignoratos morbos aqua benedicta medicamentis admista curasse: & aucupio vitam tolerans hîc fuit, qui vbi retia plagasque suas vidit incantatas, retibus eiusdem liquoris aspergine lustratis maleficium soluit. Pecoris iacturam sæpè fecerat colonus, fontem puræ & salubris aquæ, sed carminibus ita fœdatum habebat, vt nec familia, nec pecus arenti, ac siticuloso loco gustare eum posset; de remedio consultus frater,

ter, qui ianitoris officio fungitur, sale, herbis, aquas benedictis suadet vtédum: vsus sanitatem pecori, aquæ colorem, & vim nunciat rediisse pristinam. Seminarii status is extitit, vt cùm inutilium, & discolorum missione leuatum fuisset, cursum disciplinæ, ac morum teneret fœliciolem, & vigilantia superiorum, attentioreque cura sanè perfectum est, vt virtutis & pietatis vndique scintillæ clariores emicarent: cultus asperioris, flagellationis, cilicium vsus vel postliminio reuocatus; communium patronorum, quorum in patria alumni meminerunt, cultum & venerationem hæresi abolitam hic restaurare memoriam & honorem amant: itaque pœnas, quando anniuersariæ feriæ recurrunt, in triclinio palàm obeunt, acta eorum colloquiis & sermonibus repetunt, seseq; excitant ad illorum imitationem. Dux Saxonici generis indole stirpeque nobili, Collegium Germanicum hinc accepit: duo alii eodem loco nati hic familiæ S. Benedicti affcripti: suntque parthenii nobiles tam accensis in pietatem & misericordiam animis, vt veste, calceis, aliisque spoliis ad vsus pauperum vndique conquisitis, & expurgatis, benignè faciant inde egenis. Iidem foras ad Nosocomia, & sacella hospitalium prodire, vt à pædore, ac situ ea loca repurgarent, templisque suum honorem & vsum restituerent. Fuit etiam mors in desiderio duorum præstanti virtute, ac religione ciuium Sodalium, ex quibus vnus sub initia huius Collegii ab hæresi ad fidem orthodoxam adductus, integerrimi Christiani officium iam inde vsque præclare sustinuit, pro religione cæsus tres liberos libens volensque religioni consecrauit,

crauit, pauperum & leproforū cura infatigabili sē-
 per ita vegetus, vt horum commodis sæpe rem su-
 am familiarem posthaberet : itaque cum stipem il-
 lis magnam haud rarò confecit, tūm domus à fun-
 damentis inchoandæ, & restaurandæ eius auctor
 fuit, quæ apud Fuldam armen leprosis habitata à
 S. Catharina nomen gerit : elatus est honestissimo
 funere ab ipso Sodalitio, defletus vt pater paupe-
 rum, & antiqui moris exemplum. Alter huic penè
 religione, & virtute geminus, qui auro faciundo
 victitans horas canonicas vir coniugatus exsolue-
 bat, officiis diuinis, cantui aliisque templorum fun-
 ctionibus ceu Sacerdos quidam assiduus intererat:
 ambo totius ciuitatis præconio tanquam optimi ci-
 ues, & germani Sodales viui mortuique celebrati.
 Templi suppellex cum alia veste byssina, tūm e-
 ximij operis argenteo calice est locupletata: acces-
 sere octo insignia ossa cum vno capite ex Martyrum
 Treuirensium innumerabilium cætu, decorè lip-
 nothecis inclusa : denique Collegii census Reue-
 rendissimi Præsulis liberali auctario creuit.

COLLEGIVM HEILIGEN- stadianum.

Quadringenti & viginti quatuor hoc anno
 è variis erroribus resipuerūt, & sese ortho-
 doxis adiunxerunt, quod magno labore in
 Prouincia in meditullio hereticarum nationum sita,
 à diuina tamen miseratione obtentum est : nostros
 cūm pagos oppidaque obirent, maledictis, lapidi-
 bus strictisque ensibus appetitos, per aspera mon-
 tium

tium & inuia siluarum, tamen semper incolumes nobis creatoris bonitas restituit. Adolefcens Pomeranus duorum Prædicantium frater hîc conuerfus hîc offtiatim mendicat, cum laute apud suos, & magna licentia viuere poffit: duorum Adolefcentum Nobilium reditum ad Ecclefiam momentum fperamus magnum habiturum etiam ad reductionem aliorum, ficut & sexagenarii habuit viri magnæ inter fuos auctoritatis. Miles in effigiem Chrifti in Cruce pendentis factò impetu crebris ictibus pedes fermè resecuerat, is cum quali re benè gēfta cœnatus se ad quietem componeret, fenfit celeri veftigio properaffe diuinam vindictam; nam iisdem in partibus, quibus Imagini Saluatoris plagas impofuit, ipse vera vulnera fenfit, & immani cruciatu nulla doloris caufa apparente, breui in fœlicem animam efflauit: mulier Brunfchwicenfis huius supplicii fpectatrix continuò ad nos aduolauit, & Ecclefie reconciliata est. Non difsimili feueritatis exemplo ruflici contumaciam Deus puniuit; Euāgelium receperat tota communitas, iamque omnes confeffione ritu Catholico peracta, ad facras fe epulas præparabant, cùm homo proteruus contemptu religionis, & in aliorum fugillationem filiam hæretico marito eodem tempore elocat, nuptias celebrat, fed dùm vefperi ab inaufpicato hymeneo domum redit, in torrente aliàs vadofò, & vix vnus paffus, quia tùm imbris intumuerat, mergitur; eodem vefperi stratus equus, quo lapsus erat, reuerfus, Domini cafum non obscure significauit; tota nocte perquisitus altero die in exigua aqua inuenitur: hoc vnus exitium multos

ter-

terruit, & homines agrestes superbiam, & peruicaciam identidem memorantes in officio pœna continuit. Diuersus planè aliùs exitus magnam nobis lætitiã, sanctæ nostræ fidei æstimationem etiam apud hostes conciliauit. Vltimum spiritum trahebat homo Lutheranae sectæ apprimè addictus, quam à pueritia prima imbiberat, erat in pago hæretico, astantabant officii causa cognati eiusdem erroris, admissus tamen noster Sacerdos depositum salutis admonuit: nec frustra; secretum cum patre colloquũ postulat, amicis frementibus, & voce, nutuque deterrantibus, id impetrat, confessione facta Ecclesiæ reconciliatur, tantamque lætitiã animo cepit, vt paulò post stupentibus hæreticis, integrè conualluerit, nunc verò, non viuendo tantum, sed perpetuò narrando, diuini beneficii, & Catholicæ veritatis insignis assertor est. Aliud non minùs claro veræ religionis signo, licet minus fœlice euentu, adiungere visum est: mulieri erat vnus anni filiola valetudinisiam deploratæ, vt signa indicabant, ex veneficio, monita à Sacerdote nostro, licet infidelis aqua benedicta lotam continuò sanam recepit; non ingrata beneficii rogat maritum liceat sibi bona eius venia transire ad Catholicam, negat ille; itaque filia membris integra & vegeta, oculis tamen capta, sanitate corporis fidem matris contestatur (illa enim etiam marito inuito suæ salutis consuluit) cæcitate verò patri infidelitatem, & obstinationem exprobrat. Scholarum fructum & existimationem auxit multorum nobilium Adolescentum accessus: ciuium Sodalitatem institutam salutis speramus fore ciuitati: Catechismus etiam duabus è Scholis vrbs ad-

ducta puerorum turba, maiore vtilitate celebratur; odia multorum, ex grauibus agitata causis restincta, Vir honestus ab amico, cui eadem die largè benefecerat, nulla irarum causa ita grauiter sauciatus erat, vt de vita desperarent omnes; vxor etiam totam faciem deformata eadem rabie, percussori tamen fatenti, nè verbo quidem se violatum, eodem insuper die aliquot frumenti modiis donatum, pœnam capitalem, exilio contentus remisit. Alius ei, à quo filius crudeliter occisus erat, ita sincerè ignouit, vt in testimonium veræ reconciliationis eodem tempore Eucharistiam sumpserit: matrona cum audisset ante sacram Communionem integram requiri, deposita omni qualiscunque inimicitia, reconciliationem, inspectante populo adiit eum, à quo ipsa læsa rogari debuit, & veniam deprecata est: alius quadraginta annis abstinerat Sacramentis exasperat⁹ nobilium hæreticorum iniuria, qua prædio insigni deiectus erat; saluti fuit misero noua, & multò atrocior iniuria, ab æmulis enim vulneratus, & vitam desperans, & iis à quibus fortunis euersus erat, & qui vitam eripere tentauerant, condonauit, & Deus eam magnanimitatem probauit, cum supra spem votumque longiorem vitam concessit. Numerus Calendis Ianuarii communicantium in nostro templo aliàs quingentorum, aut summum sexcentorum, hoc anno octingentorum capitum fuit. Claudam annales insigni, & inter hæreticos celebrato miraculo, quod Northusii oppido imperiali contigit: balneum publicum malus dæmon infestabat immissus à ciue venefica, quod eius filio repulso alius magis idoneus in famulum acceptus esset.

esset: malus genius noctu, & interdiu omnia miscet, inconditas voces edit, interdum intempesta nocte omnes surgere, choreas ducere magna promissa pecunia iubet, interdum fodere, & thesauros inquirere, aliàs sibi vinum causticum apponere; paruere illi semper, elusa tamen cupiditate, & curiositate, nunquam enim vel teruncium post ingentes pollicitationes acceperunt: Adolescens famulus ad nos Sacramentorum causa venit, & rediens Agno Dei munitus infensum hostem expulit, domūq; purgavit, magna totius ciuitatis admiratione. Ad templi & domus supellectilem, aliqua facta est accessio.

RESIDENTIA ERFVR-
diana.

NVmerus operariorum auctus Sacerdote, & Coadiutore: è Domo Episcopali in aliam quietiorem migratum est, quam sigillifer, amicus, & conuictor noster inhabitat, breui, vt speramus, eam nobis cessurus. Ab hæresi absoluti nouem, insigniores ex his duo, Sacerdos, qui olim abducto scorto nobili transfugerat, alter è vicina Academia Ienensi iuris licentiatus constantia singulari, & cupiditate collegas suos eodem adducendi. Catholici vt in vrbe populosa pauci, opinione tamen plures fuerunt; nuper in æde Mariana, qui oblationem ad aram obtulerunt, numerati sexcèti, & tamen magnam partem, qui supplicationi præsentis fuere, non obtulerunt: in nostro sacello toto anno mille ducenti octoginta sacra Hostia refecti: Re-

Gg 3 religiosi

ligiosi aliquot B.P.N. exercitiis exculti. Obiit hoc anno Reuerendissimi Principis Suffraganeus Dominus Valentinus Mohr S. Benedicti familiae hac in vrbe Abbas, eo viuo Clerus, & nostra familia egregie defensa vsque adeo, vt plebem contra nostrum concionatorem clamores, & saxa tollentem auctoritate grauis represserit; nec satis habuit furentibus se immittere, sed apud haereticum Magistratum etiam obtinuit, vt auctores tumultus in vincula coniecti poenas seditionis darent, & populus per pracones suos moneretur, ne molestus esse porro pergeret. Multis e Clero vtimur beneuolis, qui domo sua cibus coctis iam a medio anno subueniunt necessitatibus nostris: egregium suae erga nos voluntatis signum dedit Dominus Ioannes Cornerus, qui moriens haeredes nos instituit.

COLLEGIVM MOLS-
hemienfe.

Magister Franciscus Fabricius post diuturnum morbum rupta vena, eiectoque multo sanguine, mortem expectatam feliciter obiit. Haeresin deseruerunt viginti tres; vnus conuersio miraculo propior fuit. Heluetius Adolescens a Zuinglianis ad nos transitum meditabatur, magna cura ediscendae Salutationis Angelicae homo idiota angebatur, secundum quietem eam sibi discere, & dicere visus est; altera die nullo homine aut libro docente, ad vnguem recitauit, qua re vehementer in fide confirmatus ad diuinae bonitatis amorem accensus est. *Doctrina Christiana nouem locis*

locis explicata est aduentantibus etiam hæreticorum, adiuuantibus curionibus, & nobili Satrapa per urbem pueros adultosque colligente. Consuetudo cuiusdam loci ante decimum sextum annum ætatis non confitendi, in meliorem mutata, ut scilicet pusiones etiam accedant, ut sic à teneris affuescant. Castitati multorum consultum: libri hæretici, chartæ superstitiosæ exustæ: quinque religionis desertores restituti; alii fugam spectantes retenti: quidam sextum se aquis suffocandum præcipitarat, novies laqueum induerat; verum in extremo conflictu semper inuocato nomine Iesu, mirabiliter euaserat, facta confessione non modò moriendi consilium abiicit, sed etiam sanctioris vitæ propositum suscepit. Colonus, quod hyemis asperitate spes fortunarum, quam in vitibus, arborumque & agrorum cultura habebat, præcisa esset, vitam abrumperere statuit, & ex virgulto saligno rudem laqueum parat, quo pondere pendentis fracto non quidem scelus iterat, læso tamen cerebro oberrat, Magistratui Argentinensi se tanquam reum sistit, sed ille animaduersa insania hominem faceßere iussit: tandem ab Antistite religiosa sacri Agni sigillo donatus, composito in melius animo remittitur; postquam verò Sacramenta in nostro templo obiit, omninò sublata est amentia. Eodem remedio sibi alius restitutus est, quem Sirius ardor in furorem egerat. Sodalium maximè nobilium, & Principum virtus claruit. Carolus Marchio à Chaligny, è familia Lotharingæ extra urbem leuando è curis studiorum animo se exercebat, cumque à suis longius procurrisset, temulentus rusticus ei obuius graue

vulnus infixit, eoque audacius, quod lugubris habitus, quo tunc utebatur Princeps, personæ dignitatem occultaret: raptus in carcerem rusticus de capite periclitabatur, principem ut ignosceret multi frustra rogarunt, & ius suum prosequi eius administri contendebant; flexit tamen ut omnia remitteret, Sodalitas: hæc etiam per suos alumnos duodecim pauperibus lauari pedes, epulum & elemosynam dari curavit. Quidam legem Ecclesiæ de Ieiunio violarat, cum in itinere lacum congelatum, & niuibus opertum solus transiret, rupto infido solo in aquam incidit, iamque medium diem collo tenus undis immersus cum grandibus glaciei fragmentis luctatur; donec peccati sui recordatus & pœnitens peregrinationem ad proximam B. Virginis ædem vouet, atque ita se ipse admirans in crustam glaciale euadit, lacumque emensus voti relittus tenet. Præclara charitate alius cognatum Argentinæ agrum fouit, & Sacramentis muniri fecit, depositis etiam quadraginta florenis, qui in multam cederent hæretico Magistratui, si id rescisceret. Missio Obernemiana solito fructu non caruit; quatuor ab hæresi reducti, de tota vita confessi triginta sex, tempore Iubilei mille ducenti, totidem testis Natalitiis. Antloæ (oppidum est Abbatissæ nobilis) octo ab hæresi absoluti; eorum vnus coniugem adduxit ita initio pertinacem, ut dæmoni se deuoueret rapiendam eo momento, quo primo rosarium gestare cœpisset, nunc palam in detestationem erroris fremētibus hæreticis rosarium gestat: duo Sacerdotes, inter quos grauis discordia, reconciliati, Sepulchrum die Parasceues instructum, consue-

consuetudo Crucem osculandi reuocata, processio
 secunda feria post Pascha deducta, nobilium fan-
 ctimonialium, & ciuium animos ad pietatem inci-
 tauerunt. Castellum nobilis fœminæ malus genius
 infidebat, nec terriculamentis modò, sed lapidatio-
 nibus fenestrarum, parietumque demolitione in-
 festus erat, grauius tamen calumniis damnum fa-
 milia nobilissimæ adferebat, furtorum, scortatio-
 num, magiæ accusando; nè eò venirent nostri, viæ
 duces, itineris gnarum media luce bis à recto tra-
 mite abduxit, nè patres nostros eò duceret, adue-
 nientes curio quicquam agere vetuit absque licen-
 tie ordinarii, missus itaque, qui patribus potestatem
 impetraret: expiata ritu Ecclesiastico domus, &
 per confessionem familia, noxius hospes celsit, &
 nè rediret, sublata occasione, libri magici exusti, a-
 liaque magiam redolentia, nec tamen flammæ his
 absumendis satis potentes erant, sæpius intermori-
 entes aqua benedicta accendere necesse fuit. Non
 Collegio modò, sed vniuersæ Diœcesi exoptatissi-
 mus fuit Reuerendissimi & Illustrissimi Leopoldi
 Episcopi Argentinensis Electi, Archiducis Austriae,
 primus in Episcopatum suum aduentus, quia dùm
 Patres nostros excepit, in Collegio cœnauit, cum
 P. Prouinciali horas canonicas dixit, nocturnam
 quietem cepit, amantissimum Societati sese exhi-
 buit, vectigallignorum centenis annuis auxit, qui-
 na millia, ad quæ Reuerendum & Generosum Ca-
 pitulum terna adiecit, ad perficiendam Collegii fa-
 bricam donauit: & principum liberalitatem æmu-
 lati sunt alii; intra muros turris cochleam ducentis
 florenis erexit Doctor Bilonius, qui etiam hiero-

thecam affabrè elaboratam quingentorum florenorum Sacrosanctæ Eucharistiæ exhibendæ obtulit: Templo pannum serico, auro, gemmis intertextum donauit D. Henricus Gross, canonicus Argentinenfis, alii albas, casulasque pretiosas.

COLLEGIUM CONFLVENTINUM.

Obit diem extremum P. Casparus Bercheberus, vixit annos triginta quatuor, in Societate septem, natus in Comitatu VValdicano, loco hæretico, Fuldæ conuersus; inde ad Collegium Germanicum, & tandem Societatem venit: in diuturno, & graui morbo patientiæ, & puritatis exemplar, nunquam toto ægritudinis tempore quicquam petiit, nunquam aliquid præscriptum recusauit, diligentiam in particulari examine testati sunt pugillares, & quotidiana eius colloquia: eius locum suppleuit vir maturus multis annis hîc in primaria Parochia Sacellanus; Antistes monasterii Ordinis S. Benedicti Sacerdotem confessionis gratia expetiit, Prælatum imitati reliqui, confessionem plerique generalem fecerunt: multi ad primam exomologesin faciendam inducti, alii ad viginti annis intermissam reducti; pecunia magna iustis Dominis restituta; pauperes ad templi & Collegii fores Catechismo imbuti, pellices abstractæ. Adolescens Francofurtensis obitis multis Prouinciis, dum in patriam cogitat, hîc in morbum incidit, & magnas diuinæ prouidentię gratias egit, quod in vera fide peregrè moreretur, quam fortassè in patria esset

set perditurus, Xenodochio gratus hospes centum daleros legauit. Qui propter æris alieni magnitudinem restim cogitabat, ab ea mente spiritalibus remediis deductus est: concordiam inière nostris auditoribus inimici multi: Pater sexagenarius filium in gratiam recepit, & ad hæreditatem ius restituit: duo ciues oppidi vicini, quos vxorcularum proccacia disunxerat, amicitiam redintegrarunt, tanta gratulatione ciuitatis, vt Senatus missa legatione Collegio gratias egerit. Virginem pudicam leno improbus deperibat, in via se illi socium iungit, flagitium execrantem per vepres, & dumeta crudelis amator raptat, vociferantis fauces ita premit, vt per ora, naresque largus cruor manaret, ita victrix castitas suo sibi sanguine purpurata triumphauit. E variis tenebris veræ fidei lucem aspexerunt triginta sex, libri eorum plurimi, vt & alii, qui moribus obfuturi fuerant, flammis exusti. Linzium missi nostri multos ad antiquam religionem reduxerunt, qui hæreticis cum periculo salutis seruierunt, ad Catholicos Dominos traducti. Antenacumetiam, & Lymphurgum alii ablegati, multa utiliter præstita, sed communia, atque ideò omittuntur. Templo nostro tectum imponere, & ampliare nobis constitutum, in eam rem iam datæ elemosynæ:

Collegio D. Ioannes Stulpus trecentos
quadraginta florenos donauit.

COLLEGIVM PADER-
bornense.

Civium Sodalitas, vt ordiar ab eo, quod hoc in loco spem magnæ frugis affert, vix nata iustum & numerum, & fructum extulit. Die Patrono sacro, sedecim ciues cœlesti se epulo referunt; spectaculum istud in ciuitate, præsertim ab hæreseos peste necdum recreata, eoque festo insolens planè, non sine gemitu intuitus est liuor: præter hoc Sodalitium alia duo, è litterarum candidatis constant; vtrumque efflorescit ad virtutis eximie laudem. Transcripti sunt hinc in varia religionum domicilia Adolescentes duo nostræ, tres S. Bernardi, & duo S. Benedicti familiarum aggregati: curationes etiam hinc doctrina, exemploque præclaros acceperunt oppida cum perspicuo suo emolumento, quæ labefactæ hæreses, & improbitas repressa testatur. Quidam in Pseudoparochi locum substitutus, hoc agit sedulo Catholici Satrapæ præsidio fultus, vt in principe oppidi hæretici templo veteres reflorescant Cærimoniam, statumque preces, quas si non penitus sustulerat, certè lacerarat, fædoque Lutheri coccyso vitiatas impietas, integrè persoluatur. Clero, quem penè totum venenata doctrina profanarat, vt antiquorum canonum ritu sentiat, & viuat, imperatum, & verò à quibusdam impetratum, contumaces Sacerdotii amittendi periculo terrente. Cætera Sodalium specimina, quia cum superioribus annis solemnia sunt, non attingam, sicut nec Scholarum, quibus splendorem affert, vel accipit potius longa puerorum domo nobilium series. Detraxerunt Scho-

Scholæ nostræ iuuentutem aliquam Hafsiaë, Scholifque Lutheri scabie corruptis. Egregium est cuiusdam Catholici mercatoris in vrbe Lutherana factum, cuius apud nos versantur liberi: is negotiorum causa peregrè profectus, dùm in diuersorio de religione fit sermo, comitesque Catholicam fidem blasphemis appetunt, quantum potuit, eam ab iniuria vindicat, delatus ad Magistratum tetra septē mensium carcere, graui insuper multa, & proscriptione punitur; sed edicto Augusti reuocatus restituitur: is moriens hoc anno cauit diligentissimè, vt filii nostræ tantum disciplinæ committerentur, qua nunc perfruuntur: idem ante mortem obtestatus vxorem, vt Ecclesiæ se adiungeret, hos in animo stimulos reliquit, vt non multis post mortem dieb⁹ voluntatem mariti generosè sit executi. Excursionibus ad varia tùm Diocesis, tùm vicina sunt loca, cum animorum emolumento factæ. Ad arcem quinque millibus passuum vocatus Sacerdos ad accipiendas nobilium confessiones, quod Parocho vita impuro fugerent conscientiam manifestare; operæ fructum reportat: quatuordecim se expiarunt, ex quibus ante vix vnus aut alter ritè hoc Sacramentum obiuerat, & pane cœlesti recrearunt tanto cum pietatis sensu, vt nobilis Domina doleret tam serò hui⁹ boni occasionem sibi datam, optaretque nos aut viciniore esse, aut iter tutius, quò posset sapius hæc animorum medicamenta vrsurare: ardorem matris sequuntur filiaë, quæ certatim cum illa in templi nostri vsum non exigui pretii ornamenta submiserunt. Alius Sacerdos cum Socio à Satrapa nobili vocatus eo die, quo solebat

lebat antiquitus magna paganorum turba confluere ad sacellum, variis Sanctorum reliquiis olim liberalitate Præsulum egregiè donatum, diuinæ opæ exposcendæ per sacras exuias, sed nefario hæreseos suafu plusculos annos neglexerat hunc thesaurum, vt longo interuallo debitus reuocetur cultus & religio, aduersus ipsa de iis copiosè differuit, præsentibus vtriusque sexus nobilibus aliquot, & conferta plebeiorum multitudine: Satrapa cum vxore, vt viam antiquæ pietatis munirent cæteris, Angelico voluerunt excipi conuiuio. Ad animorum salutem aliquid in oppido Saxonix veteris Lutherum crepante non longè à Visurgi nostrorum effecit industria; hîc consulem agit septuagenarius arte militari principibus iuxta, ac nobilibus valdè charus, illum noster in itinere cum eo deflectendi daretur occasio, pro iure cognationis accedit, agit familiariter, eoque deducit hominem, vt non modò tribuat maioribus Catholicè mortuis sclicitatem, sed etiam ipse polliceatur re secum diligentius perpen-sa, nuncium vanitati missurum: nepotulum hûc studiorum gratia breui ablegandum adpromisit. Nobilis Satrapa piarum commentationum fructum, quem degustauit olim, vt in alios etiam traiciat, maximoperè laborat; cognatæ connubium cum nobili non finit ante ratum esse, quàm apud nos ille perpoliatur. Ad urbem reuertamur: hæreseos vinculo se exsoluerunt septendecim, inter quos non nemo è Caluini Schola, cum frequentes prædicatorum litteræ fidem, ad quam trahebatur à Deo, dissuasissent diù, vanitate tandem comperta Catholicis se aggregauit generosa victoria; alius è seruitio dyna;

dynastæ cum errori deserendo machinas illi argumentorum adhibuissent nostri sapius, hoc tandem anno se expugnari passus, vt religionis sinceritati vitam ritè conformaret, aliquot passuum millibus Paderbornam iter intendit. Multis, qui corporalem dæmonis infersionem timebant, consilii causa ad nos ventitantibus, vt peccatorum expiatione eicerent illum, animis parsuasum: alibi superstitionibus occursum: odia coniugum, quæ diù inualuerât, Sacramentorum vsurpatione sunt excussa; à curionibus etiam aliquot, vt meliore cum exemplo uiuant porrò, impetratum. Ecclesiasticus corporis inualetudine tentatus, de animi morbo depellendo salutarem suscepit cogitationem, & opportuna per nos medicamenta accepit, nè in prius relabatur exemplum, coram notario & teste, scorto deinceps se omnes præclusurum aditus sanctè promisit. Non reticendus est virginis genere illustris ardor in cōstante virtutis studio: cognatas illa complures domum suam euocat, & ad Sacramentorum vsuram aptat: eiusdem consilio quædam hæretico desponsa à parente itinere benè longo suis insciis nostrum ad Sacerdotem venit, instruitur, certisque animi præsiidiis confirmatur. Apparuit in hoc etiam diuina erga nos beneuolentia: Doctoris cuiusdam Calviniani medici, libraria supellex, quàm facilè ducētis imperialibus æstimes, præter omnium opinionem cum multi vultures inhiarent, à duobus fratribus germanis, licet non Catholicis, assignatur Societati. Quænam sit Collegio apud exteros fama vel inde colligas, nobiles iuxta ac ignobiles, varii legati principum, imò Principes & Comites, licet hæ-

cet hæretici, cum ad urbem diuertunt, illud sibi lustrandum esse ducunt; qui sermone opportuno ad Societatem maiori in pretio habendam emolliri solent. Sanctimoniam vim B. P. N. sensit hoc etiam in loco puerpera, quæ triduo dolore grauius conflictata, simul reliquæ B. P. N. applicatæ sunt, facili nisu foetum effudit: Veritati fidem astruit locupletem Parochus, quicum gaudio eas retulit. Catecheses, quæque frequenter ad populum habentur conciones, velut culturæ soli admodum salebrosi, fructum efferunt suum.

COLLEGIVM MONASTERIENSE.

Quinquaginta ex Lutheri & Caluini Scholæ ad veritatis lucem venerunt: plures vacillantes confirmati, publica processione, aliisque veræ religionis indicibus fidem suam professi sunt, alii dominos, alii patriam mutarunt, nè fidei iacturam facerent, alii contumelias & iniurias experti omnia saluti posthabuere. Duarum muliercularum pudicitiam opportuno remedio consultum; earum altera homini impuro per sexennium assueta, in tantam scelerum suorum detestationem venit, vt nè pedem quidem in domum infamem amplius ferre voluerit, sed rem ad se pertinentem baiulorum opera efferri curarit: altera opibus, & genere nobilis, ab Ecclesiastico magnis promissis ad cohabitandum sibi persuasa, ab infausto contubernio se maturè subduxit. Par coniugum iam ab annis duodecim in tantas exarserat iras, vt in scelus

lus aliquot eruptionæ viderentur, nostra opera mur-
tua charitate coaluerunt: Simoniaci contractus, &
iniqui impediti: iniusta luca Dominis reddita: mu-
lier, quæ noctes diabolicis præstigiis agebat insom-
nes, sacra Agni effigie ad collum appensa liberata est.
Virginis, quæ clam castitatem Deo consecrarat, a-
more captus Adolescens, omnes machinas, vt eius
nuptiis potiretur, admouit, cum virginis aures om-
nem earum mentionem respuerent, parentes ille
appellat, dicta dies contrahendis sponsalibus, negat
illa consensum, sibi præter Christum sponsum esse
futurum neminem, arrham, quam amator apud
matrem deposuerat clanculum, nacta opportuni-
tatem ex parentum absentia, effracta per fabrum
arca remittit Adolescenti, etiam inuisi amoris pig-
nus auersata. A spectrorum molestiis liberati qua-
tuor; inter eos Adolescenti pistori vigintiannorum,
spiritus se videndum specie vxoris auunculi exhi-
bebat, elemosynas, sacrificia, aliaque vt ab igne
purgatorio liberaretur, flagitantis, confessarius
consultus ait, morem gerat non iniqua postulanti;
sed dum tardius, & negligentius illa expediuntur,
pergit porrò molestus esse spiritus, vt Adolescens
corporis viribus destitueretur, quas paulatim rem
pro virili vrgendo recuperavit, die animarum cum
ad locum pium sibi designatum vltimam oblatio-
nem deportasset, apparuit vltimò, & gratis actis
indicat se eius opera non egere amplius, nec inpo-
sterum importunum fore, & promissum probauit
euentus. Principis nostri consiliarius veneficio o-
culorum vsum amiserat, is immemor salutis suæ
mittit rogatum sciomanticum, vt se veneficio ex-

Hh

soluat,

soluat, respondet magus, in biuio fundi sui fodere, ibidem hircinum caput repertum iri, cui si nerui carnesque recentes adhuc adhærescerent, aliquam lucis recipiendæ spem affulgere, si exsuccû, & aridum foret, actum de oculis esse; credidit miser, & inuento ex sanguine craneo hirci, desperatione, & furis actus, etiam æternæ vitæ iacturam facturus videbatur; ad eum euocati sumus, & sub extremû vitæ agonem ad se reuersû, & signa contritionis dante absoluius. facta sunt hoc anno Collegii ædificandi fundamenta sollempni Cerimonia, deinde primores frugali conuiuio; & nè id extenderetur, dramate excepti, magna deinde cura opus vrgeri cœptum, trium mensium spatio ad testum vsque peruenit, & tutata est ipsas operas diuina bonitas, tres enim tignorû lapsû grauiter fauciati præter spem intra paucas hebdomadas conualuere. Serenissimus Elector Ernestus cum Ferdinando & Alberto huc ingressus, altera die Collegium humanissimè inuisit, cum ante meridiem sacrum, à prandio drama audiret: ad Societatem missi è Scholis sex, & sartor vnus, aliis religionibus alii sunt transscripti, multorum desiderii necdum fieri satis potest. Ferrii natalitiis excursus à duobus Sacerdotibus Cöfeldiam non ignobile oppidum, ingratus pastoribus concubinariis aduentus fuit, & religiosi nobilibus, sed ubi eorum propositum viderunt, lubentes admiserunt, ordinarii litteris munitos & commendatos, conciones utiliter habitæ, sanctimonialium confessiones auditæ, & ciuium. Virginem Deo sacratam multis exagitabat dæmon, nec vlla ratione omnibus adhibitis, hætenus liberari potuit, rem

it, rem ad Sacerdotē earū superior defert, consiliū
exposcit, in dubium reuocat ille, effrenè baptizata,
suadet ritè abluendam ex conditione, paucis præ-
sentibus, vix exorcismum Sacerdos inchoarat, cum
illa vultu expallescere, grauitè ructare, iutumescere,
inuisitato horrore concuti, ac sensim deficienti-
bus viribus animo linqui, donec peracto exorcis-
mo salem benedictum accepit, nam ad se rediit, &
sine molestia hodieque perdurat. Ante plures an-
nos duo Claustrorum desertores parœcias nullius
auctoritate occuparant, iussis redire ad suos substi-
tuti pastores melioris vitæ & famæ, è nostrarum
Scholarum disciplina, qui insigni conatu rem per-
ditam reparare conantur. Altari summo vtrinque
alæ additæ, Christi passionem, & Petri Pauliq; Mar-
tyrium continentes: in fabricam Serenissim^o Prin-
ceps centum viginti daleros, & tantundem nobile
capitulum contulit. Philippus à Solze Regii Exer-
citus Gubernator, ducentos cados calcis, ciuitas
Monasteriensis duobus vini plaustris cellæ impo-
nendis dedit immunitatem, accessere aliundè da-
leri trecenti, & multorum, & insignium li-
brorum accessione bibliotheca est am-
plificata.

COLLEGIVM HILDE-
siense.

Solum sterile, & incultum tenues quidem, & laboribus impares fruges reddidit, non tamen spe nostra multò minores; triginta sex depulsis erroribus in cognitionem Catholicę veritatis adducti sunt: adiuuant in eam rem & nostri Gymnasii discipuli, quique in hæretici ludimagistri schola degere coguntur Adolescentes Catholici, nam illi frequentes ad nostrum Catechistam audiendum adducunt, & suos ibi Doctores errorum arguunt, & multi nihil magis in votis habent, quam vt liceat per parentes religionem auitam amplecti. Adolescens, qui hæresin abiecerat, à dæmone, qui specie indignantis, & minitabundi nocturna eum intemperie agitabat, in magnum mœrorem deiectus erat, sed imagine cœlestis Agni, & communionem Catholica omnes veteratoris machinas discussit; quadam vice cùm noctem traduceret insomnem, vigiliarum tædio sese dat in preces, cùm subitò internam lucem, & multas validasque rationes contra aduersarios suggeri experitur; eas memoria consignat, vsque primum illuxit, in chartam conicit, atque ita Gymnasium ingreditur, ecce tibi moderator ludi itantem in templum Iesuitarum pœnas postulat; ille argumentis se tueri, aduersantem constringere, falsa dogmata tanta vi euertere, vt Magistrum, omnesque discipulos dederit in stuporem; itaque seuocatum seriò hortatur, videat, quid agat, ne tibi aliisque perniciem creet; nam iis argu-

men-

mentis infirmos facile decipi posse, ille tamen strenuè non modò ipse templum obit, sed quoscunq; potest rogando, disputando abducit. Placuit etiam diuinæ prouidentia infirmiore sexum cœlestis Zeli igne accendere; inter aliquot virgines conuenit ludum puellarem instituere, & quandam quasi Sodalitatem, cui id curæ sit, vt plures ad sacras cohortationes, catechismos, & pia exercitia adducât, quod salubre consilium sibi propositum Episcopi Vicarius approbavit. Cōuersorum constantia multis probata est, aliis alapæ, & verbera inflicta; patricio Adolescenti vestes negatæ à parente, ni fidem abiuraret, quibus ille emendicatis à sorore, clam profugit apud nos vitam pauperem victurus. Iactauerat Lutheranae scholæ Rector velle se cum Societatis nostræ hominibus domi suæ de controuersis conferre, missi duo Rhetores intellexerunt eū velle, quos illi quasi præludens futuræ pugnae hortatus est, vt suæ scholæ alumnis sese aggregarent; cum recusantibus cœpta disputatio; impares congressi; vicit veritas, & à discipulis victus cum eorum Magistris certamen longè refugit: horum Rhetorum alter, cum in aduersarios incidisset, eorum argumentis appetitur, quibus solutis alia reponit, adiecitque, nè Rectorem quidem ea soluere posse; continuo, quasi conuicium dixisset, comprehensum Rectori sistere contendunt, noster violentiam facessere iubet, vtrò se comitaturum; & ad eum quidem, quanquam id sæpius vxore internūcia petiissent, non admittuntur; mulier seu viri cōfilio, seu procellæ imminentis metuens, cum clamore & tumultu Adolescentem domo eiicit, vici-

nos conclamat, viro mortem intentari mentitur; itaque facta lapidatione vix euadit; imminuit ea res egregie auctoritatem hominis fastuosi, indignatibus ipsis discipulis hæreticis, Rectoris sui incitiam nisi tam insigni calumnia, & alieno periculo cædari non posse. E vetito concubitu extracti quatuor: à duodecim leucis confessionis causa ad nos venit Batauis quidam: quinque Dei virginitatem consecrarunt: duo è Scholis nostris ad institutum S. Benedicti se contulerunt: restitutiones factæ cõplures. Sacerdos prouecta ætate Principis in spiritalibus administer, grauisimos sustinens capitis dolores, post omnia remedia, frustra etiam sectiones adhibitas, diuina iam cogitans in Sodalitatem Beatæ Virginis admitti postulauit, cumq; præfectum Canonicum ea causa adisset, & iam vt maturaret propositum, generalem exomologesin totius vitæ compleffet, subitò omnis dolor nullis reliquiis manentibus euauit, magna omnium admiratione, & ille gratus Beatæ Virgini tum reliquis virtutibus, tum liberalitate in studiosos est profusa, vt affirmet amicos se mortuo nihil nisi quasdam imagines pietatis accendendæ causa reperturos. Adolecens ingeniosus Superintendentis è Marchia filius, impietate paterna abiurata, etiam Sodalitati Beatæ Virginis se adiunxit graui parentis casu perculsus: eius frater primò apud hæreticos institutus, dum in Italia peregrinaretur, Romanæ se Ecclesiæ coniunxit, filii videndi desiderio languerat infidelis parens, hanc sibi occasionem sumpsit fallendi artifex diabolus, venit curru & equis magnificè instructis, velut à filio legatus, nunciat sibi mandatum, vt parentem

rentem curru exceptum Berolini sifteret, ibi filium cum aliis illustri genere oriundis esse, credulus & cupidus, nihil morandum rat^o conscendit currum, in somnum incidit, atque in solitudinem Berlino vicinam deportatus terris spectris vallatus, miserimeque exagitatus, paulò pòst Berolini animã miseram efflauit. Nec tacenda Adolescentis Sodalis pietas, qui cum malè vestitus, inopemque vitam agens adduci non posset, vt in summa frigoris asperitate quicquam de consueta studendi, orandique assiduitate remitteret, morbum lethalem adsciuit, sæpè sensibus destitutus cum Sacramentis munien- dus se magno desiderio eorum teneri indicauit, ad nomen Iesu & Mariæ auribus inclamatum magno pietatis sensu leuare manus, oculos attollere, vultu gaudium præferre, cum ante verbum effari non posset, iam moriturus totum Symbolum distincta voce percurrit, sapiusque illa verba: Natus ex Maria Virgine, cumque extremo halitu verba Iesu & Maria exprimere conniteretur, animam Deo reddidit. Liberalitate Principis census annuus centum daleris creuit, è testamento dati ducenti.

COLLEGIVM EMBRI-
cense.

IN Societatem admissus vnus; ad varios religiosorum ordines septem; spiritualibus exercitiis ex- culti sex; ædificata domus ampla, & celsa sum- ptu sex millium dalerorum, empta alia è regione, quæ Scholis seruiet, quod vetus Gymnasium lon- gius a Collegio abesset, nec commodè à supe-

Hh 4

riori-

rioribus adiri & inspicere possent. Præcipua Ducissæ in nos liberalitas, quin & alterius matronæ, quæ cum testamento mille legasset, filius hæres, & fides maternæ voluntatis executor alia mille, & amplius adiecit. Absolon in scenam datus magno plausu & æstimatione Scholarum, conuenientibus etiam ex intima Hollandia spectatoribus, ut repeti postera die necesse fuerit. Disciplinæ nostræ etiam liberos suos hæretici commendant, quos inter fuit, qui apud suos Magistros ad eò moribus deprauatus fuerat, ut nullam spem melioris frugis faceret, mater à quodam, qui hinc operam litteris dederat persuasa, ut filium Embricam mitteret, ibi, si quæ spes super sit, ad honestatem eum posse reuocari, nec fefellit eam consilium, paucis enim mensibus eam iuuenis modestiam induit, ut planè parenti satisfecerit. Principis Serenissimæ dono reliquias ex arce Cliuensi translatas accepimus, sacra supellex accessionem accepit, Crucem argenteam quinque pondo grauem, calicem inauratum, binos urceos argenteos cum disco, & insigni hierotheca, omnia donum ex Frisia matronæ cuiusdam filio suo, qui apud nos est, ista legantis: alius etiam calix argenteus cum altaris propetasmate piorum liberalitate donatus: suggestum artificiosè elaboratum, & organum, vicus ipse, quæ ad templum via est, silice stratus. Ab hæreticis respuerunt viginti duo; in his nobiles aliquot, & senex decrepitus, qui magno multorum gaudio redditus est Ecclesiæ; multi veneficio liberati per exorcismos: monasterio virginum pax & disciplinæ integritas restituta. Craneburgum Cliuicæ oppidum est vno miliari ab Neomago,

mago, iam dudum in potestate hæreticorum; huc missi concionibus, & Catechesi vtilem operam præstiterunt, Decano, & loci satrapa Adiutoribus. Instituta iam à multis annis omissa processio; cum de Crucis, & imaginum cultu oratio à nostro habita esset, ad maximam incolarum, & conuenarum multitudinem, attulit lætitiã tanto interuallo Cerimonias Catholicas renouari, & bona pars vrbis Nouiomagésis se ad spectaculum effuderat, tùm ingens turba secuta Venerabile Sacramentum, & Crucem miraculo clarã, ex Nouiomagensibus ea occasione centum quinquaginta communicarunt, Embricensium multi transito Rheno nudis pedibus duorum miliariorum itinere eò profecti, è quibus vna periculoso hydrope libera læta rediit.

COLLEGIVM AQVIS-
granense.

Iacobus Hesta è Diœcesi Leodiensi, postquam annos sexaginta duos, & ex iis triginta octo in Societate vixerat, lenta tãbe consumptus est: vir obedientiæ & reuerentiæ erga superiores egregiæ, & in ægris tractandis & fouendis eximiæ industriæ & charitatis, in primariæ parochiæ templo tumultatus est, comitantibus primis Cleri, & Senatus. Reliqui hunc annum ob recurrentem septennio reliquiarum venerationem, & toto orbe populi concursum, vberem spiritali messe sperabamus, sed magnam partem fructus turbo seditionis disiecit. Cœpimus hoc anno templum habere in nostro fundo, postquam annos octo in summa Beatæ

Hh 5 Vir.

Virginis æde sacra fecimus: confecrauit illud Suffraganeus Leodiensis, in eaque magnæ multitudi-
ni Sacramentum Confirmationis contulit; à nobis
eodem tempore duo dramata, & frugale conui-
uium amicis exhibitum. Triginta septem se ad gre-
mium Ecclesiæ receperunt, & inter eos etiam hæ-
reseon auctores, inimicitia sublata, carceres aditi,
adiuti morientes, cerea sacri Agni effigie, & sancta
Cruce spectra fugata. Adolescenti Flandro, inuita
matre vidua in via ab itineris comite spoliatus, om-
nium egenus, & penè desperans Aquisgranum
cùm venisset, malus dæmon aspectabili forma ap-
parens, iam præcipitium persuaserat, deinde alia
specie obambulanti ad vrbs mœnia se insinuauit,
de pauperate, statuque præsentè omnia scrutatus,
omnia prolixè promittit, modò se sequatur, & iam
deceptus exitio propinquabat, cum diuina prouid-
entia euntibus sit obuiam ciuis Aquisgranensis, &
ex vultu, & solitudine suspicatus quod erat, mise-
rum consolans, hospitium & auxilium promittit;
tùm Adolescens, hic bonus inquit vir hæc omnia
iam antè mihi detulit, dæmonem humana effigie
demonstrans; admiratus alter, vt qui neminem
præter vnum Adolefcotem cerneret, ecquemnam
intelligat, quærit, dùmque inter se rogitant, & mu-
tuò mirantur, spiritus nequam quasi deprehensus
derepente euanuit, Adolescens facti pœnitens, &
Sacramentis munitus in patriam remissus. Beatæ
Virginis Sodalitas hoc anno Romanæ iuncta est, e-
tiam addita ciuium altera, quæ vt in tumultu parua
numero, sed virtute, & exemplo plurimum profe-
cit. Peregrinati sunt huc ex Hungaria, & Francia
pauciores,

pauciores, quod miles vias insideret, & ciues tumultuarentur, quodque fama vulgasset urbem obsideri: venere tamen multi, præcipuè Hungari, qui insignem ritu prisco candelam Deiparæ Matri obtulerunt: Coloniensium etiam pietas enituit; duæ insigniter ab iis exornatæ candelæ egregia pompa, & festiuo cantu à porta quæ Coloniensis dicitur, vna in summam ædem, altera in nostrum recens consecratum templum frementibus hæreticis delata est. Accessere ad rem familiarem quingenti coronati amicorum liberalitate, quæ in tantarum turbatione nobis merito gratissima fuit. Concludam annales narratione diuturnæ seditionis, quæ ciues inter, & Magistratum exarsit: Initium ob ordinum inter se dissensiones, quibus sopiendis aliquot annis frustra laboratum, & harum quidem causæ ciuilia negotia, quorum occasione hæretici facta conspiratione, quinque primos Senatu mouent, domi suæ milite cinctos, quasi in publica custodia detinent, curiam, portas, omnia numero & viribus potiores occupant, nec posituros arma minantur, nisi quæ voluissent impetratis; ea autem tria erant, euertendæ religioni & necessaria, & sufficientia; primum, vt iudicium Synodi tolleretur, aut eius potestas minueretur; spectat ad hoc Tribunal præter Ecclesiasticas, & mixti fori causas, inquisitio hæreticorum; alterum, vt Iesuitæ urbe pellerentur; tertium, vt hæretici ad Senatum, & præfecturas tribuum admitterentur; & quidem Synodi auctoritas ita afflictæ est, vt diù iudicia siluerint, cum Senatus promississet iudicata se non executurum esse; præter Catholicum ad tribus etiam ad-

missus

missus est Præfectus hæreticus; quod verò extremo conatu agebatur, vt Iesuitæ pellerentur, prudentia & auctoritate Serenissimi Electoris Ernesti valetudinis causa hîc in balneis agentis, discussum est: interim omnia, quæ obsessi solent, passi sumus, contumelias, minas, & iam quinquaginta conspirarant, & tempus, modumque aggrediendi, & trucidandi nos disposuerant, cum in ipso facinoris incipiendi momento Dux & hortator ductus pœnitudine ceteros deterruit, atque ita re infecta dilapsi sunt: Electoris etiam auctoritate eò deuentum est, vt tota lis arbitrio Cæsaris relinquatur, & nunc ab ipsa republica teterrimus quisque proscriptus est. Ab ipsis etiam Catholicis Parochis omnibus ordinibus mendicantibus negotium, sed nobis præcipuè exhibitum, renouata antiqua controuersia, à nobili & Reuerendo D. Archidiacono sedatum est.

RESIDENTIA HAGEN- noënsis.

Ecclesiæ Catholicæ abiectis hæresibus reconciliati viginti quatuor. Virgini salutis occasionem duplex miraculum dedit: Iuuenis in pago hæretico, in quo tum ipsa degebat, statuæ per ludribium oculos exsculperat, protinus & ipse visu priuatur, desperatis humanis remediis agnito scelere, peregrinationem ad montem S. Othiliæ vouet, persoluto voto oculorum, & fidei lumen recepit: duo carcere detinebantur morte post diem tertium plectendi, ad Lutheranum alterum prædi-

prædicantes vocati, homini de facinoribus acriter obiurgato mortem denunciant, & ad desperationem adducunt, eum postquam illi recesserunt, noſter ad veram fidem, & pœnitentiam reduxit, qui tanta deinde pietatis, & constantiæ laude cervicem gladio subiecit, vt magno gaudio Catholicos implevit, hæreticos in ſtuporem dederit. Superiore anno omniũ votis expetita adita eſt à nobis Scholarum poſſeſſio, erant initio ſexaginta, nunc penè ducenti, iuventus facilis, & docilis, Catholici pietatis amantes, hæretici, niſi parentum, propinquorum, mœcenatum metus, & prava verecundia obſtaret, ad fidem pròni. Studiorum initio drama pi-um, & gratum ſpectatoribus exhibitum: aucti largiter annui reditus ad alendos profeſſores: Reuerendus Abbas monaſterii noui caſtri ſolitam ſuam munificentiam crescente Reſidentia adauxit.

RESIDENTIA ALTE- nenſis.

Tertius hoc anno Sacerdos additus eſt, & vexationes, perſecutioneſque auctæ. Coëm-
tas ad ſacelli ædificationem, trabes Hambur-
genſium Magiſtratus ſeptem meſes per vim in
portu detinuit, vixque Sereniſſimi Alberti Archi-
ducis, & Hiſpaniarum Oratoribus intercedentibus,
dimiſit; vetiti tamen architecti; aurigæ, artifices o-
peram ſuam nobis locare: nec hoc ſatis inuidiæ, ca-
lumniis apud Illuſtrem Comitè Erneſtum à Schaw-
enberg nos onerant, rogantque, vt eiiciat; ille ve-
rò fraudes eorum execratus, quinquaginta arbo-
res matu-

res maturādo ædificio donauit, & ei⁹ archisatrapa, qui sua nos auctoritate defendit, octodecim plaustra lignorū adiecit. Prædicantes cū in Magistratū dicere periculosum videant, totam bilem in eum, qui aream nobis vendidit, euomuerunt, quem protractum in publicam concionem miseris modis profciderunt. Impetratum à Cæsare mandatum de non offendendo, & aliud peculiare ad Senatum populumque Hamburgensem cum grauibus proscritionis minis. Hæresin quinq; abiecerunt: patricius Lubecensis in aula Londinensi olim ob verbum incautè contra Maiestatem Regiam prolatum in carcerem, quo Catholici confessores tenebantur, coniectus, eorum pietate, & ad moriendum alacritate motus, benè de iis sentire cœpit, & veram religionem complexus, eam constanter tuetur. Aegri adiuti magno suo, maiore nostro periculo; importunitate enim pseudoeuangelii præconum duæ rogatæ leges, hoc charitatis officium penè nobis eripiunt: prima est, nè cuiquam Catholico domum quisquam elocet: altera, vt aegri Catholici domo eiciantur; itaque nuper duo animam agentes è diuersoriis extracti. Adolescentem Argentinatem recens conuersum, dū hic in Hispaniam nauigandi commoditatem expectat, mors præuertit; petunt ab vtroque Consule Catholici, vt liceat sibi eum Alatenæ sepelire, illi nec concedunt, nec abnuunt, & factum dissimulant; at non Ministri, omnia mouent, & turbant, & nunc res ad tribunalia agitur; euentum tempus docebit. Excursum ad tria Bremensis, & Lubecensis Diœceson illustria monasteria magno fructu, & eorum consolatione. Vir
Catho-

Catholicus, dùm merſa in portu naui ipſe vndis hauritur, vouit laneo indutum nudis pedibus ad noſtrum ſacellum anathema allaturum, vix votum nuncuparat, cùm a deſt ſcaphæ auxiliũ, & trepidantem fluctibus educit. Ciuis Hamburgeniſis certis indiis compererat filiam ſuam à maligno dæmone agitari, omnia adhibent miniſtri Lutherani, ſed dùm nihil promouere ſe vident, ſuadent parenti, vt Dei occultia iudicia patienter ferat, non eſſe poteſtatem dæmonum eiiciendorum hæreditariam; venit ad nos, opem per diuinam gratiam promittimus, tamen prius magnum Hamburgeniſium Doctorem adeat (ita enim vocari ſolet) & ſi is nihil opis adferat, tùm demùm apud nos vltimũ refugium fore, ſed miniſ illorum deterrita ad nos redire auſa non eſt, dæmone ſapè profeſſo contemni à ſe rhetorculos illos, à Sacerdotibus Altenenſibus timere proſcriptionem. Non erit abs re, quid magno huic Doctori hiſce diebus contigerit, memoriæ mandare: apparet homini media luce diabolus in muſeo ſedenti, & ſubridens alterum ſuum Lutherulum appellat, iuſſus faceſſere, reſpondit, *Hãb bald*/ id eſt breui habebõ; atque ita abſceſſit: narrauit homo gloriæ appetens rem pro concione, vt ſuam ſanctitatem, cui tam infeſtus eſſet diabolus, Auditoribus commendaret; res alioſum cecidit, crebra narratione in prouerbiũ abiit, vt luſitantes pueruli identidem ea verba iterarent, & vix homo ſine ingenti irriſu in publicum procederet; euicit apud Magiſtratum, vt Senatuſconſulto malè ominatæ facetiæ tollerentur, non tamen euentus etiam impediri illo decreto potuit, nam paulõ
poſt

pòst diù cum dæmone luctatus horribili morte, vt præfentes testati, mendacis Prophetæ vaticinum verum esse probauit; nos autem diuina miseratione liberati sumus à lingua iniqua & dolosa; hic enim omnium penè malorum, quæ hoc loco Societatem exagitarunt, auctor fuit, voce, & stylo iam multos annos conuicia, & calumnias in nos congescit. Reuerendissimi Nuncij Apostolici liberalitate quinquaginta daleros accepimus, quos annuos daturum se, quamdiu officio suo fungetur, pollicitus est: Catenam præterea auream ducentorum florenorum in vsum hierothecæ à Canonico Lubecense donatam accepimus.

AN-